

Відгук

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента, завідувача кафедри педагогіки і методики професійного навчання

Бабушко Світлани Ростиславівни

на дисертацію Бойко Оксани Михайлівни «Професійна підготовка фахівців із соціальної роботи третього рівня вищої освіти у Великій Британії», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Ступінь актуальності обраної теми

Невпинна інтеграція і глобалізація соціальних, економічних та культурних процесів, зміни у науці, техніці, технологіях і комунікаціях спонукають сучасну людину навчатися впродовж життя. У такому контексті відбувається реформування вітчизняної системи вищої освіти, зокрема триває процес вироблення основних засад і підходів до підготовки фахівців на третьому рівні вищої освіти із соціальної роботи. Процес формування в Україні соціальної роботи як наукової та освітньої галузі стримується низкою чинників, серед яких недостатня кількість фахівців із відповідними дослідницькими компетентностями, викладачів і дослідників, які мають науковий ступінь із соціальної роботи.

У зв'язку з цим, роль професійної освіти постійно зростає й актуалізує потребу застосування позитивного зарубіжного досвіду підготовки докторів філософії із соціальної роботи на теренах нашої держави для реформування підготовки фахівців із соціальної роботи (на третьому рівні вищої освіти) з метою гармонізації з положеннями Болонського процесу та для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних фахівців із соціальної роботи.

Зважаючи на це, тема дисертаційного дослідження Бойко Оксани Михайлівни *актуальна*, адже його предметом є професійна підготовка фахівців із соціальної роботи на третьому рівні вищої освіти у Великій Британії, країні яка є світовим лідером у вищій освіті та має визначний досвід розвитку та реформування докторської (доктор філософії) освіти із соціальної роботи.

2. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обрана О. М. Бойко тема для дослідження заповнила одну з наукових лакун у вітчизняній професійній освіті та становить значний пізнавальний і практичний інтерес з огляду на те, що такого системного дослідження професійної підготовки фахівців із соціальної роботи на третьому рівні вищої освіти в Україні поки немає. Відсутність у вітчизняній сучасній науковій літературі єдиного визначення соціальної роботи ускладнює формування переліку компетентностей фахівців із соціальної роботи на третьому рівні вищої освіти й змісту освіти. Це гостро відчувається сьогодні, адже постає нагальна потреба осмислення перспектив розвитку професійної освіти із соціальної роботи. Здобувачка аргументовано і логічно довела необхідність здійснення аналізу зазначеної проблеми, наголошуючи на невідповідності:

- між нагальною потребою суспільства у висококваліфікованих фахівцях із соціальної роботи, спроможних розвивати теорію та практику соціальної роботи, та наявним рівнем компетентності фахівців цієї галузі;
- між актуальними завданнями інтеграції вітчизняної освіти до Європейського простору вищої освіти, Європейського дослідницького простору та чинною системою підготовки фахівців із соціальної роботи на третьому рівні вищої освіти.

3. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукова новизна представленої дисертації обумовлена тим, що вперше зроблена спроба цілісно, на рівні окремої наукової проблеми, висвітлити особливості створення, організації та розвитку докторських програм із соціальної роботи; визначити основні чинники, які сприяли розвитку третього рівня вищої освіти з соціальної роботи у Великій Британії;

розробити та теоретично обґрунтувати концептуальні засади підготовки фахівців із соціальної роботи на третьому рівні вищої освіти в Україні.

Дисертаційна робота Бойко О. М. має базові кваліфікаційні ознаки: переконливо доведена її актуальність, розкрито сутність і стан дослідженості проблеми; чітко схарактеризовано об'єкт і предмет дослідження.

Не викликають заперечень сформульовані мета і завдання дисертаційної роботи, які полягають у тому, щоб виявити особливості та характеристики професійної підготовки фахівців із соціальної роботи третього рівня вищої освіти у Великій Британії та розробити на цій основі концептуальні засади такої підготовки в Україні.

Структура дисертації не викликає принципових зауважень, містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатків.

Для реалізації мети дослідження здобувачка дібрала широку джерельну базу, опрацювала 249 джерел, з них 182 іноземними мовами (73%), що допомогло у проведенні об'єктивного аналізу означеної проблеми і дозволило всебічно висвітлити коло намічених питань.

4. Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Результати наукового пошуку знайшли достатню апробацію, не лише у публікаціях, у виступах на науково-практичних конференціях різних рівнів, але й апробовано в межах роботи літніх шкіл докторської програми НаУКМА «Соціальна робота і соціальна політика» у м. Вільнюс, Литва та Міжнародній докторській програмі з соціальної роботи і соціальної політики INDOSOW в Сан-Польтен, Австрія.

Науковою цінністю дисертаційної роботи є її практична значущість, яка полягає передусім в тому, що автором розроблено концептуальні засади підготовки фахівців із соціальної роботи на третьому рівні вищої освіти в Україні на основі здійсненого аналізу досвіду такої підготовки у Великій Британії, укладено відповідні методичні посібники, що впроваджені в

освітній процес підготовки докторів філософії із соціальної роботи у НаУКМА в рамках проекту Програми ЄС Темпус «Удосконалення трирівневої системи освіти за спеціальністю «Соціальна робота» в шести європейських країнах», в освітній процес підготовки магістрів соціальної роботи в Чернігівському національному технологічному університеті та Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова.

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

У *першому розділі* авторкою розкрито зміст поняття професійної підготовки фахівців із соціальної роботи у вищій освіті; обґрунтовано важливість третього рівня вищої освіти для розвитку соціальної роботи як науки, академічної дисципліни і професії; уточнено сутність основних понять.

У *другому розділі* дисертації авторкою описано методи дослідження; виявлено чинники й особливості розвитку найвищого рівня освіти з соціальної роботи у Великій Британії; визначено типи освітніх програм за організаційними ознаками; структуровано зміст підготовки фахівців із соціальної роботи на третьому рівні вищої освіти.

Третій розділ дослідження присвячено обґрунтуванню концептуальних засад підготовки докторів філософії із соціальної роботи в Україні на основі аналізу досвіду дослідницької підготовки у Великій Британії.

Варто зазначити, що застосування комплексу адекватних методів, залучення широкого кола оригінальних джерел наукової літератури, нормативних документів, що стосуються теми дослідження, докторських програм із соціальної роботи у провідних британських університетах, Центрах та Партнерствах досконалості докторської підготовки, а також аналізу досвіду впровадження докторської програми із соціальної роботи і

соціальної політики в НаУКМА, все це в комплексі дало підстави авторці сформулювати

науково обґрунтовані *висновки після кожного розділу*, що сприяло логічності та послідовності викладу результатів дослідження, та розробці концептуальних засад розвитку докторських програм із соціальної роботи в Україні.

Викладене вище дає підстави відзначити, що дисертаційне дослідження Бойко Оксани Михайлівни є вагомим словом в українській теорії і методиці професійної освіти, що робить значний внесок у розбудову системи професійно-педагогічної підготовки фахівців із соціальної роботи. Авторка доклала багато зусиль і наполегливості, щоб поставити й успішно розв'язати низку важливих загальнопедагогічних завдань, здобути нові науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати.

6. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Водночас зазначимо, що є підстави і для висловлення окремих зауважень та міркувань щодо аналізованого дослідження, окремі з яких, можливо, носитимуть дискусійний характер.

1. На нашу думку, обсяг розділу 1 дещо замалий і становить всього 12% основного тексту дисертації, в той час, як розділ 2 становить понад 50%. Представлена робота лише виграла б, якби обсяги тексту дисертації були рівномірно розділені.

Крім того, 5 підрозділів розділу 2, в яких дисертантка намагалась простежити структуру, типи та зміст підготовки фахівців соціальної роботи на третьому рівні вищої освіти у Великій Британії, дещо деталізовані. Так, Розділ 2 підрозділ 2.1. має назву «Методика дослідження професійної підготовки фахівців із соціальної роботи на третьому рівні вищої освіти у Великій Британії», а по суті містить інформацію, яку, як правило, розміщують у Вступі дисертації, зокрема про організацію та етапи дослідження, а також про гіпотезу дослідження.

2. Дисертантка ґрунтовно висвітлила у підрозділі 2.2. особливості розвитку третього рівня вищої освіти з соціальної роботи у Великій Британії, зосередивши свою увагу на виокремленні чинників формування третього циклу освіти з соціальної роботи. Описуючи еволюційний шлях реформування системи підготовки фахівців із соціальної роботи у досліджуваній країні, варто було б не просто перерахувати зміни, що відбулися, але й зробити порівняння між старим та новим форматом підготовки докторантів із соціальної роботи за певними критеріями. Це дало б чітку, цілісну, а не розрізнену як у підрозділі 2.2, картину новітніх тенденцій у досліджуваній області. Такий підхід лише сприяв би підвищенню наукової цінності роботи.

3. На рис.1 у Розділі 2, підрозділ 2.5., дисертанткою узагальнено структуру змісту підготовки на національних докторських програмах із соціальної роботи у Великій Британії. Вивчення цієї структури викликає запитання дискусійного характеру. Зокрема, у рубриці Складові змісту універсальних компетентностей серед інших зазначено «особистісний і кар'єрний розвиток». Якщо виокремлення особистісного розвитку не викликає сумнівів, то що розуміє автор під кар'єрним розвитком? Чи не варто замінити цей термін на «професійний розвиток»?

4. У Розділі 3, підрозділ 3.1. дисертантка детально зупиняється на аналізі досвіду впровадження докторської програми із соціальної роботи і соціальної політики лише в НаУКМА, не згадуючи інші ВНЗ. Чи можливо робити узагальнення про передумови розвитку підготовки фахівців соціальної роботи найвищої освітньо-наукової кваліфікації в Україні, ґрунтуючись лише на досвіді одного ВНЗ? Які ще ВНЗ України мають досвід підготовки фахівців соціальної роботи третього рівня вищої освіти?

5. У підрозділі 3.2. «Концептуальні засади підготовки фахівців із соціальної роботи на третьому рівні вищої освіти в Україні» доцільно було б структурувати концептуальні засади і на їх основі розроблені *практичні*

рекомендації щодо розвитку докторських програм із соціальної роботи в Україні по рівнях, як це зроблено в авторефераті (див. С. 17):

- законодавчому,
- організаційно-адміністративному,
- організаційно-методичному,
- навчально-дослідницькому,
- практичному.

Зауважимо, що більшість із висловлених зауважень не мають принципового характеру, тому не можуть істотно вплинути на загальну високу оцінку виконаної роботи. А отже, є всі підстави вважати, що дисертація Бойко Оксани Михайлівни «Професійна підготовка фахівців із соціальної роботи третього рівня вищої освіти у Великій Британії», подана на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук є завершеним науково вартісним дослідженням, яке відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор Бойко Оксана Михайлівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04. — теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри
педагогіки і професійного навчання
Київського національного університету
технологій та дизайну

С.Р.Бабушко

